

17 Ağustos'un İlk Yıldönümü ve Sivillik

Neler olacağı, ta 13 Mayıs'ta belliydi.

Görünüşte Adapazarı Esnaf Odaları, aslında şehirdeki bilumum odalar, 13 Mayıs'ta Gar Meydanı'nda toplanılması için günler öncesinden afişler astılar -bazıları şunca ay sonra bile hâlâ duvarlardadır- bezler gerdiler, manşete, beyaz cama çıktılar, hoparlörlü, minibüslü tellallarıyla sokak sokak dolaştılar. Ama nafi! Çekemediler. Bizleri dedikleri yere çekemediler.

Nasıl çeksinler!

Deprem yardım ve kredilerini doğru mu yönlendirdiler? Yeni imar planları hakkında sözcümüz mü oldular? Karaman ve Camili'deki paldır küldür kamulaştırmalara karşı köylü adına ses mi çıkardılar? Şehri buralara taşıyacaksanız, mevcut şehri, alt yapısını yenileyerek kimler için hazırlıyorsunuz diye mi sordular? Depremle küçülmüş Adapazarı'nı şipşak büyükşehir yapmanın yeni rant alanları açmak olduğunu görüp buna karşı mı çıktılar?

Aslında odaların görevleri iş yapmak değil, yapmamaktır. Ama yapar da görünmek. Nitekim bizimkiler de o camda bu camda konuşurken göründüler. Göründüler ki üyeler -siz bunu Gar Meydanı'na çağırdukları insanlar anlayın; yani "esnaf, işçi, memur, çiftçi", yani hiyerarşideki yeri sonda olanlar- teselli bulsunlar, kendi seslerini kendileri çıkarmasınlar.

Bu tiyatroya lüzum var mı? Var.

Odalar, taban örgütleridir ya, güya. Çünkü, ortada gönüllülük yok. Bu, ne iş tutarsanız tutun bir odaya üye olmanız demek. Yasa böyle. Ayrıca, yüklü yıllık ödemeniz ve bürokrasiyle ve piyasayla olan işleriniz için de yine yüklü harç vermeniz demek. Bu da yasa emri. Sorarım: Bir örgüt, varlığını yasaya borçlu ise gerçekten tabana ait olabilir mi? Yasayla palazlanmış ise tabana bihakkın sözcülük edebilir mi? Geçenlerde, bunların başkanlarından biri -mesele galiba Et Balık'ın özelleştirilmesi meselesiydi- bakın ne diyordu: "*Falan filan yasaya göre kurulmuş sivil toplum kuruluşuyuz.*" Hadi canım! Bir de seviyorlar ki kendilerini sivil diye takdim etmeyi. Sivil olabilir, sivil düşünebilirlermiş sanki! Kendi makam arabalarının plaka rengini de unutuyorlar zahir. Odaların asıl görevleri, bunlara finans fırsatı verenlerin, protokolde yer açanların -sözün kestirmesi- hiyerarşiyi denetleyen merkezin talep ve menfaatlerine aracılık etmektir. Tiyatro, bu marifetlerini örtmek için işte. Ne ki bıçak kemiğe dayanmaya görsün, seyirci çekilir, oyun biter. Artık tuluat sökmek. Taban kendini göstermiştir.

13 Mayıs'ta böyle oldu. Taban, çağrılan yere gitmeyerek kendini gösterdi. Mesajın alınmadığını sanmam. Ama araçlar -eski dille mutavassıtlar- yaptıklarının doğruluğuna inanmışlar demek,

hem bundan, hem de, demokrasilerde işlerin kamu desteğiyle yürümesi makbuldür ya, belki daha çok da bundan, bu kez daha geniş, daha çaplı, daha alayışli bir programa soyundular.

Gazetelerde günler öncesinden tam boy bir duyuru. “17 Ağustos Bildirgesi”ymiş. “Uyuma Türkiye! Ben uyumuyorum!” diyor. Anlaşıldı! Birileri, kendilerinin uyumadığını düşünmekte yine. Türkiye’yi dürtecek ve uyandıracaklar.

“Biz! 45 sanyelik depremde on binlerce evladını, kefensiz, tabutsuz, törensiz, gecenin karanlığına gömmüş Türkiye halkı...” diye başlıyor bildirge. Neler söylemiyor: “O gece anladık; insanları depremin değil, rant hırsıyla göz yumulan bir vahşi betonlaşmanın öldürdüğünü!” diyor. “...kurban-larımızın ölümleri, doğanın öfkesinden değil, devletin acizliğinden; bunu asla unutmayacağız!” diyor. Kabul de, hem “rant hırsıyla göz yumulan” hem de “devletin acizliğinden” dendidikten sonra şu ara başlık nasıl atılabiliyor: “Yurttaşları örgütlenmeye, devleti göreve çağırıyoruz.” Allah Allah! Yoksa şu bir yıl içinde bir şeyler mi değişti? Yüzü kızarmış müteahhit mi gördünüz örneğin? Partiler, delege sisteminin vazgeçilmesini mi önerdiler? Bürokrasi, millete kulak verir mi oldu? Hayır! Müteahhit-Parti-Bürokrasi üçgeninde bir çözülme yok. Rant sistemi yerli yerinde. O kadar ki, gelecek bir 17 Ağustos’ta da, Çankaya’nın ilk haber kaynağının yine pilli radyo olacağı; bölgedeki başbakanın, Ankara’ya seslenmek için yine “medya”ya boyun bükceği adeta kesin.

Burada tuhafılık var. Şikâyetçi olduğun devletten yardım isteme tuhafılığı. Ya da, devleti rant sisteminin tamamen dışında düşünme ve “Türkiye halkı”na eş tutma yanlışı. İkincisi doğruysa daha vahim. Çünkü o zaman, sade yurttaş, hak aramanın öznesi olmaktan çıkartılmış, bu görev, eşi bilinen devlete yüklenmiş oluyor. Bildirgeden gidelim: “...devleti göreve çağırıyoruz” demek, aslında, “Hakkımı ancak devlet(imiz) arayabilir” demek.

Diyenlerse, kendilerini “17 Ağustos Etkinlikleri Çalışma Grubu” diye adlandırmış aklı başında sivil toplum örgütleri. İyi de, şu ifade, sivilli-

ğin hangi anlamıyla bağdaşiyor acaba? “Celp emri beklemeden yardıma koşan gönüllülerden dev bir ordu gibi aktık deprem bölgesine.” Bana öyle geliyor ki bu Grup, eleştirdiği sistemin pisliklerinden ye-terince korunabilmiş değil. Şu “etkinlik” sözcüğü de bunun kanıtı bence. Hoş, “etkinlik”in sözlük karşılığı, “faaliyet, çalışma; aktiflik”. Gelgelelim -spekülasyon sayılmazsa eğer- bendeki ilk çağrışımının “gösteri” olduğunu söylemek isterim. Biliyorum, Uğur Mumcu’yu, Ahmet Taner Kışlalı’yı anmalar için de “etkinlik” deniyor. Ama benimseyemedim. Anma’yı anlıyorum; bunda bir masumiyet, bir samimiyet var. “Etkinlik” oldu mu, söz konusu kişiden, olaydan örgütsel, siyasal veya ideolojik bir yarar sağlandığını düşünüyör, “insan” yanının yaralandığını hissediyorum.

Sivil toplum örgütleri, evet, 17 Ağustos’un hemen ertesi günü -devlet, daha kendi birimleri-yle haberleşemezken- örgütsüz ama yardımsever insanların peşi sıra dep-remzedelerin yanında biter. Hal öyle haldir ki, “Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!” sloganı patlar ve anında iddianın etrafında toplanılır. İnisiyatif eldedir. Elimizdedir. Lakin devamı gelmez. İlk şaşkınlığını atan devlet, konuşmaya başlar: “Yardım ve bağışlar illerdeki kriz masalarına yapılacak, dağıtım oradan koordine edilecektir.” Türkçe’si, “Sivil ve kendiliğinden girişimler ‘sakıncalı’dır.” demek. Bu, zamanla açık açık da söylenir. Örnekse, “İrtica çadır kent kurdu.” veya “Bölücüler akşamları halka seminer veriyor.” sözleri. Şükür ki, şimdiki zamanda “komünistler” temiz ve usludur, bizim çocuklardır. Onlar laf edilmez.

Sivil inisiyatifler, meydanı bunlardan sonra bırakıyor. Evet. Öyle de, bunda, devleti “Türkiye halkı”na eş tutan o yanlısı sivillığın hiç mi payı yok?

Peki, doğrusu nedir bunun?

Ya da, önce, “sivil toplum” nedir?

Vaclav Havel -biliyorsunuz Çek Cumhuriyeti Başkanı- bunu, “yurttaşların kamusal yaşama, ortak varlıkların idaresine ve kendilerini ilgilendiren kararlara katıldıkları bir toplum” diye tanımlıyor. Yalnız, altını da çiziyor: “Söz konusu

olan, elbette parlamentoyu, hükümeti ya da partileri kamusal yaşamdan dışlamak ya da engellemek değil, ama mümkün olabildiğince, demokratik sistemin iskeletini oluşturan kurumlar olarak çalıştırmak.”

Diyeceksiniz ki bunun neresi “sakıncalı”?

Değil ama... Ama’sı var işte!

Yine Vaclav Havel: “Sivil toplumun gelişmesinin yerleşik siyasi sisteme karşı bir saldırı olduğu yolundaki argüman, iktidarı paylaşmama arzusunun gizlenmesinden başka bir şey değildir. Bu tutum, partilerin, ‘Yönetmek bizim işimiz. Kabul, aramızdan seçim yapabilirsiniz; ama başka bir şeyeye karışmayacaksınız.’ demeleri gibi bir şey.” (Vaclav Havel, “Sivil Toplum Dedikleri”, *İdea Politika*’dan alıntı: *Radikal*, 27 Temmuz 2000)

Bizde, merkezi yönetim -İsmet Berkan’ın deyişiyle- “kiskanç”; elindeki tekeli paylaşmak istemiyor. Tamam da, bu kiskançlığa karşı yapılması gereken yapıldı mı?

Bu kez, Ömer Laçiner’den okuyalım: “...sivil inisiyatifler, bu çöküntü halinin verdiği bir meşruiyetle kamusal hizmet alanının artık devlet bünyesinden alınarak yeniden yapılandırılması için ‘bastırma(dılar)’, bunu sağlayacak bir toplumsal ikna ve destek zemini kurmaya yönelmediler.” (Ömer Laçiner, “Depremün Unutturmadığı”, *Yeni Bin-yıl/Pazar*, 13 Ağustos 2000)

Ne yaptılar? Çekildiler. Meydanı “Müteahhit-Parti-Bürokrasi” üçgenine bıraktılar. Çok çok, “...devleti göreve çağırıyoruz.” dediler. Sistemin, zaman zaman konuşan, ama genelde temiz ve uslu çocuğu olmayı benimsediler. Sistemle buluştular. Bakışları, Vaclav Havel’in bakışı olsaydı, hareket, kendini erit(tir)ir miydi?

17 Ağustos’un ilk yılının dolmasına bir gün var. Ya da, ilk yılını o günün gecesi dolduracak. Öyle bir tarih. Katlı Pazaryeri’nin önünden Gar’a çıkıyorum. Eve gideceğim. Önüm sıra çocuklar. Kimi el ele, kol kola kızılı oğlanlı gençler. Şakalaşa gülüşe gidiyorlar. İlginç, hepsinin üzerinde üniforma gibi tek tip tişört. Siyah. Sırtlarında “Dayanışma Gönüllüleri” yazıyor. Merak! Önlerinde ne yazıyor diye hızlanıyorum. Onlar da zaten yavaşlar. Sağa sola bakılmaktalar. Önlerine

geçmek zor olmuyor. Aklımda kalanlar: “Toplanan Yardımlar Nerede?”, “Sorumlular Yargı Önüne!”, “Hesap Sorulsun!”, “Unutmadık, Unutturmayacağız!” Anladım, bunlar etkinliklerden olacak. Aman Allah’ım! O sıra, pat, Meydan’ın Yenicami tarafında, ağaçlar altına gerilmiş bir bez dikkatimi çekiyor, okuyorum: “17 Ağustos Depremi’nin Birinci Yılı Etkinliklerine Hoş Geldiniz!” Hoş bulduk! Yahu bu ne iş? Dügün mü var? Ölü evinde “Hoş geldin!” denmez, “Ayağı-nıza sağlık!” denmez, “Güle güle gidin, yine gelin yine bekleriz!” denmez. Daha doğrusu, demeye dil varmaz. Ama etkinlikçilerin dili varır. Onlar, resmi iseler, “Hoş geldiniz!” derler, sivilse-ler, “Ve o gece saat tam 03.02’de herkesi, 45 saniye boyunca düdüklarini ve benzeri uyarı araçlarını çalmaya çağırıyoruz!” derler. Baş üstüne! Madem düğmemize bastınız, düdüklarimizi çalmaz olur muyuz?

Bakin, bu gönüllülerin daha ilk günden bölgeye geldiklerini, yardımcılarıyla, rehberlikleriyle felaketzedelerin yanlarında yer aldıklarını inkâr etmiyorum. Fakat, bunu tişört giymeden, tabela asmadan, flama, bayrak çekmeden de yapan namütenahi insan oldu. Daha açık söyleyeyim: Bir örgüt, eğer sivil bir örgüte kendini insani yardımla sınırlamaz; bir davası vardır, onu hayata geçirmeye çalışır. O dava da -bugün Türkiye için ve hemen her sivil toplum örgütü için- sanırım tektir ve altını Ömer Laçiner’in çizdiği: “Kamusal hizmet alanının artık devlet bünyesinden alınarak yeniden yapılandırılması için ‘bastırma’.”

Vazgeçtim bastırmalarından; bizimkiler kendi sloganlarına bile sahip çıkmadılar. Onların resmi ağızlarda dolaşmalarını zafer sandılar. Oysa içleri boşaltılıyordu, bunu görmediler.

Bulvar’da günler öncesinden gerilmiş bir bez. Büyükşehir Belediye Başkanı çağırıyor: “17 Ağustos, Saat 03.02’de Bulvar’da Buluşalım!” ATSO -fiyakayı severler, açık açık yazalım: Adapazarı Ticaret ve Sanayi Odası- geri mi kalacak? Onun bezi daha büyük ve daha yüksekte. Onlar da eylemde: “17 Ağustos’u Unutmadık! Unutturmayacağız! Unutturmayacağız!” Amblemi

dolu, bezi beyaz, yazısı ağırbaşlı bir bez daha. Bayındırlık'ın. Onlar da patlatmış bir “Unutmadık! Unutmayacağız! Unutturmayacağız!”

Hoppala! Ben de bizim öfkeli olduğumuzu sanıyordum. Meğer ATSO da öfkeliymiş. Öfkesi, kaçak çıktıkları altıncı kata göz yummuş Belediye'ye herhalde. Şimdi, yerindeki prefabrikelerde dönerci dumanlarının estiği -yeni de masraf edip şıklaştırmışlardı- binalarının kimi kolonlarını zeminde kesmiş, Belediye bunu da mı görmezden gelmişti acaba? Ne bileyim! Geçmiş gün. İnsan unutuyor.

Ya Belediye? O da herhalde 17 Ağustos'u bize unutturmamakta kararlı. Hani kargaları bile güldürecek bir iddia var: Biz, arsalarımıza, bahçelerimize yüksek yüksek binalar kondurmak için yerel yönetimleri zorlamışız, onlar da bize uymuşlar. Yahu, biz 141, 142 için, 163 için yıllarca ne kapılar zorladık da, bu maddeler, konjonktür değişmeden kalktı mı? Şimdi de türban için, 312 için zorluyoruz. Enflasyonun düşmesini, üretimin artmasını, işsizliğin olmamasını istiyoruz. Susurluk aydınlansın diyoruz. Bankaları hortumlayanlar neden hep devlete yakın isimler? Bunları merak ediyoruz. Ediyoruz ya, ettiğimizle kalıyoruz. Siz bizi buralarda kale almayacak, ama ötede dinlemiş olacaksınız. Buna gülünür işte! Doğru, bunlar Belediye meselesi değil, Belediye'yi aşar. Ama biz, Belediye'ye de dinletemedik kendimizi? Bugün Ekim'in 30'u. Pazartesi. Dün 29 Ekim'di. Cumhuriyet'in 77. yılı. Depremden bugüne de tam 440 gün geçmiş. Sular hâlâ şebekeye bağlanmadı. Bahçe hortumları aldık paramızla, plastik ağlarla ördük şehri dört baştan, öyle yıkanıp paklanıyoruz. Tabii, sular kesilmezse! Yollar delik deşik. Kanalizasyon için kazılan her sokak bir daha düzleştirilmiyor. Bekleniyor, su için de kazılsın. Elektrik için de kazılsın. Telefon için de kazılsın. Tesviye bunlardan sonra imiş. Oysa kanalizasyon için verilen en iyimser tarih, 2001 Nisan'ı. Buna can mı dayanır? Şimdiki evimiz, Sait Faik Sokağı'nda. Müze'ye karşı. Ama çamur çökek içindeyiz. Göller. Niçin açık tutulduğu bilinmeyen yarıklar. Fosseptiğine sığmamış pisin pisi sular. Vaktiyle -yani kaçaklığı affedilmeden

önce- Sağmalcılar'da bile görülmedi böyle manzara. Bizi geçelim! Ana arterlerin ancak zaman zaman kabul ettiği bu pis, dolayısıyla utanılası uzak akraba ile hangi sokak içli dışlı yaşamıyor ki! Peki, biz mi istedik bunları? Çukurları kapatmaya geldiniz de olmaz, müteahhitleri kontrol etmeye kalktınız da hayır mı dedik? Yoksa, her yağmurun ardından göle dönen her sokak başına diktiğimiz “Adapazarı Büyükşehir Belediyesinin Sokağımıza Hediyesidir” pankartı ciddiye mi alındı? Sayın ki öyle. Biz mizah yapmakla hata ettik. İyi ama, yeni imar planlarının şubatta değil martta, martta değil nisan, mayısta, olmadı temmuzda açıklanmasını da biz mi istedik? 17 Ağustos zaten vurmuş, geleceğini belirsizleştirerek şehri bir de evlatları mı vuracaktı? Bunlara gülünür. “Yetkilerim alındı, söz Ankara'nın.” mazeretine de gülünür. Gülünür, çünkü her yol başında, her çukur önünde bir yazı: “Yol Çalışması” veya “Kanal Çalışması”. Altında imza: “Adapazarı Büyükşehir Belediyesi”. Bu, uyarıdan çok reklamın ele verdiği tek bir doğru var: Ya yetkisizlik yalan, ya da çalışmayı Belediye'nin yaptığı.

Gelelim Bayındırlık'ın “Unutturmayacağız!” diye bağırmasına. Bu ne pişkinlik! Bu ne haklıy bastırıveren bir yavuzluk! Yahu, eleştirini yapmamışsın. Kendinde hata aramamışsın. İnsanları prefabrike dediğin teneke kutular içinde işkenceye çekmiş, sonra da, OHAL bölgesinden göç ettirilenlerin peşlerinden nasıl gidilmediyse, bu insanların da peşlerinden gitmemiş, halleri ne haldir sormamışsın. Söz verdiğin kalıcı konutlar bu kışa da yetişmedi. İnsancıklar yine donacak. Metrekareye iki kilocuk yağmur yağmaya görsün yine su içinde kalacaklar. Daha ne olsun! Sende de aynı ünlem: “Daha ne olsun!” Yalnız, ben, “Daha ne olsun!” derken, onların çekilerini anlatmaya bu kadarı yeter de artar bile demek istiyorum; sense “Bulmuş da bunuyorlar!” makamında söylüyor ve yaptıklarıyla gururlanıyor olmalısın, bakanının resimleriyle resimli propaganda afişleri göndermişsin etkinlikler için. İnsaf! Demek, yine rakamlar verilecek, raporlar okunacak: Şu kadar yeri istimlak ettik. Şu kadar lira ödedik. Temelini

attığımız konut sayısı şu. Vesaire vesaire. İnanalım mı? 17 Ağustos'ta ölenlerin sayısına inandırabildiniz mi bizi? Hem, ne anlatır rakamlar? Hiç! *Fatma Kibar*'ın anlattıklarını anlatır mı? 70 yaşında bir ev hanımı *Fatma Kibar*. Bir odalı prefabrikesinde -dikkat edin- damadı, gelini ve üç torunuyla kalmakta. (*Radikal*, 27 Ağustos 2000) Rakamlarınız ne kadar büyük, etkileyici hatta doğru olursa olsun efendiler, rakamlarımızın gücü bu dramı 24 metrekarede tutmaya yetmez!

Lamı cimi yok! "*Unutmadık! Unutmayacağız! Unutturmayacağız!*" kuru gürültüdür ve gürültüye getirdiği bir şeyler var.

Radikal/İki'de (17 Eylül 2000) *Ur-geç*'in bir karikatürü: Bir sahne. Üstünde üç mikrofonlu bir kürsü. Arkasında yan yana durmuş resmi kıyafetli beş adam. Başlarında o -malum- yüksek boylu silindirik şapkalar. Ortadaki, sevimli el kol hareketleri ve en güzel yüzüyle cek cak ediyor, ötekiler de aynı beşuş yüzlerle onu dinliyor. Adeta bir aile şirketi tablosu. Pardon! Karikatürün altında bir de kalabalık. Dedikleri şu: "*Bunların ne hal oldukları suratlarından belli yav.*" Yine pardon! Suratlarında başka ne var değil mi? Burunlarını "*l*"; gözlerini "*o, a*"; kulaklarını da "*d, p*" harfleriyle çizmiş *Urgeç*. İyi mi?

Politikacı ne yapar? Politika yapar. Politika yapmanın bizdeki anlamı ise, "*Vatan! Millet! Sakarya!*" derken vatan'dan, millet'ten, Sakarya'dan geçinmek demek.

İşte 17 Ağustos'un yıldönümü akşamı politikacı yine sahnede. Daha doğrusu...

Neyse! Gelin baştan hikâye edelim.

Saat 21.00 suları Bulvar'da müthiş ama kararsız bir kalabalık. Ulusal medya, canlı yayın araçlarıyla hazır. İki yerel kanal, yakaladığı her Adapazarlı'ya zaten mikrofon uzatmakta. ATSO, Borsa ayrı ayrı yerlerde tente germiş, arsası belirsiz kooperatifleri için galiba üye veya "*Bir daha deprem olmasın!*" için imza peşinde. Sakarya Üniversitesi, Gar Meydanı'nda bir çadırda. Deprem CD'si izletiyor. Küçük bir parantez: Deprem sonrası lojmanlarının imar yasağı delinerek yapıldığını okumuştuk; CD'de bunun kitaba nasıl uydurulduğu da var mıydı acaba? Bir tarafta bir

grup genç, www'lu bir şifreyle insanları çağırıyor, ama nereye ve niçin çağırıyor, vallahi anlamadım. Fakat her birinin başında hatırı sayılır bir müşteri bolluğu. Karşılıklı geyikler çevriliyor. Bravo! Vilayet'in ve Ziraat Bankası'nın birer duvarında binalar boyunca birer perde. Üzerinde birtakım gölgeler geliyor, gidiyor. Meğer sinevizyon gösterisiymiş. Ama ışık yetersiz. Perde dalgali. Görüntü bulanık. Fotoğrafların hiçbirini yaşadıklarımızı canlandırmaya gücü yok. Olun! Onun da seyircisi bol. Asıl şamataysa Bulvar'ın Gümrükönü ucunda. Büyükşehir Belediyesi'sinin helvacıları helva dağıtıyor; millet kapış kapış. Çılgık kıyamet.

Bir başka şamataysa, sinevizyondan sonra kamyonun orada başlıyor. Kamyon dediğim, kamyon kasası. Bulvar'a -tam Vilayet hizasında- aykırılmasına adeta bir TIR çekmiş, kapaklarını indirmişler; olmuş sana bir kürsü. Daha doğrusu sahne. Üzerinde, etkinlik sorumlularının mutemeti bir isim. Elinde mikrofon. Görevi, sinevizyon müşterisini kamyon başında tutmak -öteki dükkânlar önündeki perakende satışlara ilgi azalmış, hatta dükkânlardan çadır sökenler de olmuştur hazır- mümkünse oradakileri de kamyon başına çekmek. Bulvar'ı saat 03.02'deki o resmi, yani kontrollü etkinliğe en yüksek katılım-la hazırlamak. Mutemet ve onun mutemeti kimi konuşmacılar, deprem üzerine, kayıplar üzerine, Adapazarlılık üzerine konuşuyor ama, amaç, gerçekten deprem, gerçekten kayıplar, gerçekten Ada-pazarlılık olmayınca, söylenenler -haliyle- derin ve orijinal değil hafif, uslu, ucuz mu ucuz ve suyuna tirit oluyor. Hislerimize seslenmiyor. Bam telimize basmıyor. Bereket, milletin, umduğunu bulamayıp çözümler gibi olduğu görülüyor da kamyon serbest kürsüye çevriliyor.

Hayırdır inşallah! Kamyon dedikçe aklıma Susurluk kamyonu geliyor nedense.

Neyse! Hikâyeye devam.

Kamyon serbest kürsüye döner dönmez ortalık şenleniyor. Bulvar'dan gelenler neler demiyorlar neler! Siyasilere, yerel veya değil -fark etmiyor- her yöneticiye verip veritiriyorlar. Acılardan, acılarımızdan, devletin bizi yalnız ve yar-

dımsız bırakışından, bize hayatı sürüklediğinden, yük ettiğinden söz ediyorlar. Adapazarı'nı öteki deprem-zede şehirlerle karşılaştırıp üveyliğini seslendiriyorlar. Bu arada ulusal medya da payını alıyor tabii. Anlatılanlar, yaşadıklarımızdır. Her birini, bütün Bulvar, can evimizden hissediyoruz. O kadar ki, bir ara, mutemetin -kamyonu sahiplerine bir an evvel teslim etme düşüncesiyle olacak- "*Arkadaşlar! Milletvekillerimiz de Adapazarı'nda. Buraya onlar da gelsinler ve sizlere seslensinler istersiniz değil mi?*" sorusu müthiş bir cevap alıyor: "*Istemeyiiz!*" Önce kem küm-ler, sonra yeniden: "*Arkadaşlar! Anlaşılmadı galiba? Istemezsiniz değil, istersiniz değil mi, dedim.*" Aynı müthiş cevap, üstelik bu kez daha kararlı: "*Gelmesinler! Istemeyiz!*" Başka sözler de var ya, onları geçelim. Allah sizi inandırsın, işari oylama bile yapılıyor -gelsinler anlamında üç beş el bilmem kalkıyor mu- netice, aynı netice. Artık ip kopmuştur. Yenicami'den kalkan yürüyüşçüler, ellerinde meşalelerle birazdan geçerler. İçlerinde odalardan, derneklerden, vakıflardan, gruplardan, giri-şimlerden tanıdığımız ağır isimler de vardır -onların bu tür gösterilere maiyetleriyle katıldıkları da unutulmamalı- öyleyken, yürüyüş koluna Bulvar'dan bir kişi bile katılmaz. Yürüyüşçüler yüz kişi gelir, yüz kişi giderler. Demek, ip tesadüfen değil bir şuurla kopmuştur.

Şeytan uslu durmuyor, sorasım geliyor: Yahu, bunca sivil(imsi) örgüt var. Üyeleri de ona göre olmak gerekmez mi? Yoksa, örgütler -dostlar alışverişte görsün diye- birbirlerine üye mi vermişler? Eğer öyleyse, bu ne adına? Sivillik adına mı?

Vakit ilerliyor.

Ne konuşmak isteyenleri kamyona almamak mümkün, ne de konuşmacıları yumuşak konuşmaları için uyarmak, uymazlarsa konuşmalarını kesmek. Öyle bir manzara! Ertesi gün, gazetelerden biri, manzarayı, "*Adapazarı'nda 17 Ağustos'un yıldönümü, siyasiler yuhalanarak, basına pet şişe atılarak geçti.*" (*Radikal*, 18 Ağustos 2000) diye özetleyecek, Adapazarlı bir tanesi de, "*...bazı konuşmacıların maksadı aşan konuşmaları, havayı gerginleştirdi.*" (*Adapazarı*, 18 A-

ğustos 2000) diye yorumlayacak; ama bu noktaya nasıl gelindiğini sadece *Hasan Gökçe'ler* bilecek. Çünkü 17 Ağustos asıl onları vurmuştur.

Hasan Gökçe kim? Hemşerimiz sayılır.

Kamyonuna çarpanların içinde ölenler varsa da onları aynı Mercedes'te buluşturan mafyalı sistemin hâlâ sağ, kendi hayatınınsa artık altüst olduğunu gören, Susurluk kazasının bu kamyon şoförü diyor ki: "*O kamyon asıl bana çarptı.*"

Yine de milletvekillerimiz -biri hariç, Adapazarı'nda yoklardı- kamyona alınıyor. Ankara'dan konuklar vardır, alınıyor. Vali, alınıyor. Belediye Başkanı, alınıyor. Arkada -tabii- yarı resmi örgütlerin başkanları. An-layacağınız, tam bir aile fotoğrafı. Ya da "*Unutmadık! Unutmayacağız! Unutturmayacağız!*" tablosu. Ramp ışıkları altında gibiler. Fakat, Bulvar'da bir ışık ki, sormayın. Tercümesi, "*Unutursunuz! Unutursunuz! İhaleler tamamlansın hele bir!*" demek mi? Belki. Mutemet, "*Arkadaşlar! Misafirler var. Ayıp oluyor.*" diyor -o sıra dili sürçüyor galiba- "*İşlik çalmayın, el sallayın; ne demek istediğiniz yine anlaşılır!*" da diyor. Evet, ışıklar kesiliyor; yerini, bu kez -ellerin de dili varmış meğer- onlar alıyor: "*Türkiye sizinle gurur duyuyor!*"

Bir Adapazarlı'nın ellerindense bir pankart yükseliyor sessiz sedasız: "*Yalova'nın bakanı, Gölcük'ün paşası, bizim de Allah'ımız var!*"

Fotoğraf suspus. Kimse konuşmuyor. Konuşamıyor.

Saat 03.00'dir. Vali'nun konuşacağı duyuru- luyor. Fakat, bir kadın, mikrofonu kaşla göz arasında kapıldığı gibi çektiklerini anlatmaya başlayınca -gerçi kadın susturuluyor, elinden mikrofon alınıyor ama- Vali'nin konuşması da gerçekleşemiyor.

Saat 03.02'dir. Müftü Efendi'nin içli duası.

Ve biter bitmez, kasetten İstiklal Marşı.

26 Haziran 2000 tarihli *Hürriyet*'te bir haber: Ardahan'ın Damal ilçesine bağlı bir köyde dört yıldan beri bir şenlik düzenlenmektedir. Adı, "*Atatürk'ün İzinde ve Gölgesinde Damal Şenlikleri*". İlginçtir, bu şenlik sırasında, Atatürk'ün bu- luttan silueti Karadağ yamaçlarına düşer, "*Atatürk'ün 25 Haziran-5 Temmuz tarihleri arasında*

akşama doğru dağa düşen silüetini görmek için binlerce kişi Damal'da" buluşur, ayrıca vali, bir milletvekili, garnizon komutanı, kaymakam ve belediyeye başkanının huzurlarında "(bu) mucizevi olay gerçekleşirken askeri bando marşlar" çalar, gönderen bayrak çekilir.

Ahmet Insel, "Bu 'Atatürk mucizesi' Van Gölü canavarı gibi yerel yaşamın yeknesaklığını kıran popüler bir eğlence olabileceksen ... resmi kutlama haline gelince, Atatürk ritüelinin bugün kazandığı anlam ve konum üzerine düşünmek kaçınılmaz oluyor." diyor ve ekliyor: "Modern tarihte ideolojilerin zayıfladıkça ritüelleştikleri, bir taraftaki eksiği bu defa merasimle, ritüelle kapatmaya çalıştıklarına birçok kez şahit olduk." (Radikal/İki, 30 Temmuz 2000)

Biliyoruz, devlet -konumu gereği- her fırsatta tarihini, sürekliliğini, varlığını hissettirir. Damal Şenlikleri'nde yapılan da bu. Hak vermek zordur ama, yine de anlamaya çalışalım.

Fakat, 17 Ağustos'un yıldönümündeki İstiklal Marşı'nı anlamak ne mümkün! Devlet, tarihine, sürekliliğine, varlığına buradan güç aktaramaz.

17 Ağustos'taki o 45 saniye içinde ne Türk olduğumu hatırladım. Ne İstiklal Marşı geldi ha-

tırma. Ne de tarih. Eşim, küçük oğlum ve ben ölmekle kalmak arasında üç can, üç nefestik sa-dece. Aldığım ders, depreme, çıplak bir toprak üstünde tek başıma ve çırılçıplak yakalanmışım sanki, öylesine çıplaktı. O 45 saniyede ekonomi yok. Siyaset yok. Ideoloji yok. Bir refleks, yaşamak için çırpınmak vardı sadece.

İşte bugün, biz örgütsüzler, bu kadar "bastırıyor", başkaldırıyorsak eğer aynı reflekslerdir. "Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim!" Bunun tadını aldık, istiyoruz ki bu refleks, refleks olmaktan çıksın, hayatın bütününe bir insan hakkı olarak yayılsın. İstiyoruz ki artık giyinirken, konuşurken, para kazanır ve harcarken de en sivil sesimiz ve en dolu ağızımızla "Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim!" diyebilelim.

Bu bağlamda, 17 Ağustos'un yıldönümünde İstiklal Marşı dinletmenin manası, bayramların en sivil olan Cumhuriyet Bayramı'nda -Ömer Lütfi Mete'ye selam olsun- tanklar yürütmek ne ise odur.

Sivilleşmeye iznim yok!

Lebbeyk Sultanım!

Necati Mert